

Imprimat legal.

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA



ANUL VI

Nr. 3

18

IANUARIE

1925

In acest număr: După conferința dela Cluj de Octavian Goga; *Păstorul*, poezie de Volbură Poiană; Memoriul dlui V. Goldiș către d-nul Iuliu Maniu, reproducere după textul autentic; Partidul național-țărănesc de Alexandru Hodoș; Spicuri din presa dela Budapesta: *Congresul Ungurilor cari se deșteaptă*; *Problema funcționarilor*; *Reforma agrară în Ungaria*; etc. etc. *Gazeta Rimată*: *A turbat...* de Iorgu Eprubetă; Insemnări: Suntem regionalistiți. „Și „Patria“ ne acuză; Legături suspecte; O controversă; Éljen; Unii cari se bucură; Păkizism; etc



CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 10 Le

Țara Noastră



După conferința dela Cluj

— Cele trei supărări —

O mare parte din presa Capitalei, mai ales honigmanii afiliați partidului național, mă iau cu asalt pentru conferințele politice aranjate deunăzi la Cluj, falsificându-se realitatea ca de obicei și încercându-mă cu răspunderi care nu mă privesc. Potrivit, deci, vechei îndatoriri ce mi-am impus de a înlătura din cale cel puțin minciunile cele mai grosolane și-a lămuri pe cetitori în chestiunile de interes public, voi căuta să arăt aici rolul meu la aceste întruniri.

Ideia de-a discuta situația politică din Ardeal în mijlocul intelectualilor clujeni aparține pe deantregul unor membrii din comitetul de redacție al revistei „Societatea de mâine“, care, se știe, e un organ al partidului național. Nu am avut absolut nici un amestec în această inițiativă. Ea a pornit ca o dorință a lor, venită pentru mine din tabăra adversă. Oamenii, se vede, amărâți de câte înregistrează în jur de dânșii, nemulțumiți de toropeală și inacțiune, s'au crezut în drept să ceară și părerea altora asupra trebilor obștești de-aici. Ei și-au inchipuit, că o seamă de fruntași politici ardeleni din toate partidele ar putea veni în fața societății din Cluj să-și rostească credințele și să facă o operă chibzuită de argumentație pe seama auditoriului. Probabil, își ziceau, că din această ciocnire de păreri potrivnice lumea politică va avea prilejul să desprindă adevărul și să încerce, dacă se poate, o strângere a rândurilor după-ce toate asperitățile s'au netezit. Cam acest par a fi fost din primul moment intențiile inițiatorilor. Imi dau seama că în vechiul Regat, unde după o practică de zeci de ani barierele dintre partide sunt bine fixate și izolarea lor e desăvârșită, astfel de manifestări par ciudate și aproape neînțelese. Aici însă, ca în multe altele, e și în materie politică o altă psihologie de care trebuie ținut cont.

Am fost invitat, deci, și eu alături cu patru fruntași ce altă cu-

loare să-mi spun cuvântul. Am avut, mărturisesc, o oare-care ezitare până a răspunde cinstei ce mi s'a făcut. Mi se părea chiar neobișnuit acest examen în fața tuturor, răscolirea integrală a diferențierii noastre politice din Ardeal. Nu știam la început nici dacă astfel de discuții contradictorii n'ar putea să agite patimile destul de vii încă, ducându-ne astfel la un rezultat cu totul contrar așteptărilor. Singura garanție pentru a mă liniști în această privință era faptul, că toți intelectualii noștri din Cluj ni se spunea că vor lua parte, dând astfel întrunirilor un aspect civilizată și un caracter de cerebralitate. A nu mă înfățișa, a disprețui acest tribunal constituit în majoritate din membrii partidului național, ar fi însemnat, credeam eu, confirmarea bănuielii lansate de către oameni interesați, că numai îndârjirea mea e pricina neputinței de-a se strânge ardelenii laolaltă. La dreptul vorbind însă, aveam o considerație superioară care mă îndemna să fiu cu tot prețul de față la consfăturile din Cluj. Credeam în prezența d-lui Iuliu Maniu, ai cărui partizani mă poșteau să le vorbesc în sala dela New-York, mi se da posibilitatea să aud din gura ilustrului șef acuzațiile răspândite de către rotativele-i protectoare și să-i pipăi cu seninătate argumentele expozeului...

Era o atracție, era o chemare la luptă, o mică perversitate dacă vreți, nu puteam lipsi dela apel...

Mare mi-a fost mirarea, când ducându-mă la Cluj pentru termenul fixat am înțeles că președintele comitetului de-o sută e supărat de această excursiune *extra muros* a propriului său partid, căruia i-a dat aspră poruncă s'o boicoteze. Am așteptat cu nedumerire desfășurarea lucrurilor, curios și eu să văd ce primejdii stârnește supărarea șefului într'un organism hibrid. S'a întâmplat ce prevedeam. Lumea n'a ținut socoteală de ordinul în chestiune. Au venit la adunare, în afară de câțiva amici personali ai d-lor Vaida—Maniu, toți cărturarii mai de seamă din Cluj. E de sigur un fenomen interesant această emancipare în numele unei judecăți critice, pe care cunoscutele târăgănări și pertractări ale unei conduceri anchilozate n'o mai pot năbuși. În astfel de împrejurări, firește, eram dator să mă achit de angajamentul luat. Într'o expunere detaliată, deci, am examinat politica partidului național, trecând la răvaș greșelile făcute dela epoca Consiliului dirigent și până astăzi. Am justificat în mod paralel actele partidului poporului, am schițat proiecte de remedii pentru ziua de mâine și-am atins în treacăt ideia concentrării ardelenilor printr'o fuziune în cadrele unui partid unitar. Conferința cu oare-cari prescurtări a fost publicată în numărul trecut al revistei „*Jara Noastră*”. Auditorul a primit cu un interes măgulitor expunerile mele, care nu aveau alt scop decât de-a atrage într'un examen critic faptele tuturor. Ca un semn caracteristic al vremii în care trăim, ascultătorii nu s'au mulțumit numai cu înregistrarea crezului fie-căruia din conferințarii anunțați, ci au hotărât să continue întrunirile.

Până la scrierea acestor rânduri aici au ajuns faptele.

Rezultatul însă în presa din Capitală e piramidal. Articole, reportaje, telegrame și comentare de tot felul i-au năpădit coloanele, ca

și când ar fi vorba cel puțin de neplăcerile sentimentale ale unui rabin dela Fălticeni. Ca la toate ocaziile, și de astă dată lucrurile se intervertesc din rea voință sau din zăpăceală, astfel că trebuie puse la punct.

* * *

Am remarcat în fața chestiunii trei categorii de supărați de care trebuie să ne ocupăm în treacă măcar.

Să-i luăm pe rând.

Sunt mai întâi inevitabilele dinastii ale Blumenbergilor și Honigmanilor. Acești domni, plăieși de pe Târnavă sau porodițe de moți din munții Abrudului, sunt totdeauna gata să pronunțe sentințe fără apel în trebile Ardealului. Ca și în alte rânduri, cunoscuta lor discreție i-a vârat de astădată într'o ceartă de familie. Paukerowii lor dela Cluj le-au trasmis fantasmagorii care de care mai colorate. Desigur, subsemnatul nu poate fi tratat cu mănuși în tiparele lor. Această faună își are și ea răzbunările ei. Totul a fost prezentat, deci, falș și tendențios. După descoperirile inepuisabililor flecari, conferințele dela Cluj nu sunt decât o manevră diabolică a mea. Domnul Bogdan-Duică e pur și simplu agentul meu electoral. Impreună ne-am înțeles cu d. Goldiș să-i facem apa blândului domn Iuliu Maniu, pentru care oftează în fiecare seară „directorul“ Fagure, imaculatul apologet al Blajului. Intriga însă nu va reuși, spun ei, fiind că din călimara lor care veghează s'a ridicat la vreme chiotul salvator. Cu aceste asigurări după-ce mai trag odată la răspundere pe generalul Averescu pentru guvernarea lui, patrioții își sculpa înainte articolele...

N'am nici un motiv special să mai lungesc vorba asupra celebrilor misiți de cerneală. Cine-i mai crede pe cuvânt în țara românească e ori foarte prost, ori uns cu toate unsorile. Nici unii nici alții nu simt nevoia rectificărilor mele.

Să trecem la a doua categorie, la adversarii noștri naționali.

Aici afacerea e destul de gravă, fiindcă nemăsurată e supărarea lor. Se poate vedea, după procura ce-au dat să se scrie la gazetă. (Dânșii, după cum se știe, n'au obiceiul să lupte cu noi decât prin procuriști). Ei bine, soarta lor fuse crudă astădată, cum ar zice vechiul poet. Bieții oameni s'au găsit din bun senin în mare încurcătură. Ideia însăși a întrunirilor dela Cluj a pornit din tabăra lor, fără binecuvântarea șefilor. A fost un fel de revoluție a materiei cenușii, zămislită din urâțul unei căsnicii deranjate. Criticismul și-a înfipt suflile lui ascuțite în creierul partizanilor. Dorința de-a gusta din pomul oprit a pus stăpânire pe ei. Domnul Maniu, monument de prudență, decât să se lase în bătaia vântului a crezut mai nemerit să cedeze terenul și să plece la București. Toate bune până aici. Toate se înțeleg perfect: Și partidul național care-și nesocotește conducerea, și șeful care fuge, și eu care la cerere dau explicații unor adversari leali. Un lucru însă nu pricep deloc: Dece ura asta groznică împotriva mea, de ce înjurăturile exasperate de birjari beți pe care n-le servesc coloanele ziarului „România?”. Nu cumva eu sunt vinovat că intelec-

tualii din Cluj au simțit nevoia de-a mă asculta cu toate anatemele căpeteniilor? Ce puteam face într-o asemenea situație excepțională? Întreb, ce-ar fi făcut domnul Maniu, când partidul poporului din Ardeal l'ar fi chemat să-l fericească cu unul din numeroasele sale expozeuri? Așa fiind lucrurile, de ce tulburarea până la paroxism a consoțului împotriva mea, când nu e în joc decât criza lăuntrică din casa lor, căreia au început să-i troznească încheieturile deabinele? Ar fi de dorit, deci, ca pe lângă burzuluiirile la adresa mea, cu care eu sunt foarte obișnuit, inteligenții mei detractori să-și reglementeze partizanii și să se descurce cu ei care m'au chemat nu ca mine care m'am dus. Fiindcă, între noi fie vorba, iubiți cetitori, eu politicos cum sunt, și de-aici înainte de câte ori mă vor pofți trebuie să-i ascult...

* * *

Cu aceste scurte cuvinte le zic bun rămas până la numărul viitor al revistei și trec la supărarea a treia, care mi se pare mai interesantă, fiindcă în loc de înjurătură răspândește o insinuare. E supărarea unor elemente din partidul liberal, pilită în câteva notițe din ziarul „Viitorul“.

Să vedem ce spun și dacă se poate să ne disculpăm.

Bănuiesc că motivul inițial al îmbufnării dela gazeta guvernului este a se căuta în împrejurarea, că la aceste constături ardelenesti din Cluj membrii partidului liberal n'au fost invitați, cel puțin așa apare din tonul elegiac al „Viitorului“, care scrie cu amărăciune: „nici un reprezentant al partidului liberal nu a fost invitat să expună alături de ceilalți punctul de vedere al acestui partid asupra situației politice“... Nu înțeleg, de ce atâta întristare când organul dela centru trebuie să știe foarte bine că din mila lui Dumnezeu și voința națională „reprezentanți ai partidului liberal“ nu se prea găsesc mulți în Ardeal și că problema de-a-i aduna ar fi fost relativ deficilă. Dar chestiunea s'o lăsăm trecătoare, fiindcă privește direct pe aranjatorii adunărilor, cu care noi n'am avut nimic comun.

Acolo unde începem să reacționăm cu oare-care vioiciune, fiindcă ne simțim personal vizați și personal nedreptățiți, e când pomenitele conferințe sunt judecate prin prisma *regionalismului* și mai ales când acuzația de *regionalism*, o văd animată de numele meu. E adevărat că haz gluma dela gazetă. Și nostim e că mi-o servește tocmai „Viitorul“, care de trei ani încoace, cu vreme și fără vreme, s'a ținut cu dinții de articolele mele; unde înmormântam o teorie nefastă. Aș putea zice cu drept cuvânt, că sunt cam deplasate aceste vitejii întârziate pe-un câmp de bătaie unde lupta s'a isprăvit prin vrednicia altora și că în ce privește buna orientare a ideii naționale, de care mă simt legat, am dat de-atâtea ori examenul în viață încât mi se par cam riscate și sfaturile de ocazie și încurajările șampionilor foarte recentți. A fi învinuit deci de *regionalism* tocmai eu care l-am tras de păr și l-am împins la stânca Tarpee, și-a fi învinuit tocmai de către partidul care fără să mă întrebe și-a legitimat prin lupta mea de principii o serie de acțiuni contestabile, mi se pare în adevăr ceva foarte vesel și amuzant.

De ce-am devenit eu din bun senin „*regionalist*“?

Mi-o spune într'un interviu din „*Viitorul*“ d. Al. Lapedatu, ministrul Cultelor, formulând următoarele: „*Ceea-ce e nelogic și neexplicabil la dl Octavian Goga e că făcând un apel către frunțașii vieții publice de peste munți să intre în rândurile partidului poporului, a preconizat inaugurarea înăuntrul partidului pe care-l reprezintă a unei politici de salvagardare a intereselor ardelenști, indicând și mijloacele:*

„*Senatorii și deputații să fie recrutați în viitor numai dintre ardeleni;*

„*În fiecare minister să se instituie consilieri din Ardeal pentru rezolvarea chestiunilor speciale ale acestei provincii;*

„*Constituirea unui grup parlamentar ardelenesc care să fie consultat și să decidă în toate afacerile politice privitoare la Ardeal.*”

Va să zică, iată „*noua atitudine*“ care nemu'tumește lumea și care pare o „*enigmă*“ pentru d. ministru de Culte, nedumerit asupra explicațiilor mele. Dsa e de părere că, întrucât informațiile sale sunt riguros exacte, subsemnatul și-a spus unei auto-desavuări întreagă politica sa de până-acum și s'a făcut... „*regionalist*“... În trecut fie zis, aceste informații nu sunt tocmai ireproșabile, fiindcă în conferința mea publicată în numărul trecut al revistei punctele amintite apar mai atenuate, au însă sunt gata să primesc drept bază de discuție și forma de mai sus.

Iată-mă, deci, „*regionalist*“:.. University Library Cluj

Aș vrea să știu, ce înseamnă această doctrină în capul criticilor mei proaspeți, când îndrăznesc să mi-o arunce în spinare. Eu care am avut prilejul să sesizez cel dintâi boala, să mă specializez oarecum și să-mi acumulez uri nesăbuite pentru combaterea ei, mi-am lămurit-o demult și pot s'o spun limpede deaproapelui. *Subt regionalism, eu am înțeles în structura noastră actuală de stat tendința unor organizări de partide politice pe provincii, perpetuarea particularismului sufletesc moștenit pe urma regimului străin, stăruința și pe mai departe în acest particularism cu gândul de-a-l întări pe cale de instituții în paguba unității de stat.* Din primul moment m'am ridicat împotriva acestei maladii. Lucrurile sunt cunoscute și lumea le poate urmări din spusele mele. M'am despărțit de partidul național la timpul său pentru încăpățănarea de odinioară a dlui Iuliu Maniu de-a nu trece cu organizația dincolo de Predeal. De douăzeci de ani eliminez neconent prin activitatea mea literară și politică stigmatele străine din sufletul românismului ardelean în vederea unei nivelări în sens unitar. Am desființat Consiliul dirigent și-am lansat principiul unificării, suferind dușmăni acerbe din partea egoismului local exaltat de către oameni interesați; de trei ani, la această revistă, cu îndrăzneală și cruzime, dărâm granițele de ieri și propag consolidarea ideii de stat, suferind cu aceeaș seninătate și cu egal dispreț deopotrivă rancuna micilor tirani desființați, ca și norocul profitorilor care au schimbat în câștig meschin triumful credințelor mele...

Acum sunt... „*regionalist*!”

De ce?

Fiindcă am imprudența să recunosc, că există necesități locale în Ardeal, cu alte cuvinte, după spusa d-lui ministru Lapedatu, am „*preconizat inaugurarea înăuntru partidului pe care-l reprezintă a unei politici de salvagardare a intereselor ardelenesti*”. Adevărat, e o mare crimă să-ți dai seama, că multe stări de-aici au un aspect special ca o rezultantă a moștenirii de ieri, și că interesele acestui Ardeal în care facem politică și d-l Lapedatu și eu, trebuie, cum s'ar zice... salvagardate! Decât în asemenea materie, eu, o recunosc, sunt un vechi vinovat. Împărtășesc aceste convingeri dela început și le-am practicat permanent în lupta mea împotriva regionalismului real, tocmai cu gândul de-a stăvili și de-a distruge definitiv teoria diferențierilor locale.

Să le examinăm, una câte una, acuzațiile distinsului meu urmaș în funcție :

1. **Deputații aleși în Ardeal să fie în marea lor majoritate ardeleni.** (Aceste sunt exact cuvintele rostite de mine, nu informația d-lui Lapedatu, unde se spune categoric: „*toți!*”). Ei bine, am avut totdeauna, această părere și-am pus-o în practică la alegerile ce-am condus în Ardeal, fără nici-o corectură de urne. Profesez și-acum și voi profesa totdeauna această convingere normală, dându-mi seama că deputatul e în tot locul expresiunea organizației politice locale și că la Mehedinți de pildă „*în marea lor majoritate*” aleșii vor fi pe veci din partea locului, și nu dela Dorohoi. Acest „*regionalism*” îl practică toate partidele cu rădăcini pe întreaga suprafața țării. Regret din inimă pentru binele României, că partidul liberal n'a avut prilejul să se poarte la fel, devenind astfel un primejdios agent al protestării regionale. Prin impunerea forțată a unor elemente intruse, guvernarea actuală în Ardeal se desfășură într'un spirit de sinistră aventură uneori, pe cât de tragi-comică pe-atât de păgubitoare. Deputatul de import își are psihologia lui aparte și e poate figura cea mai pitorească în vesela galerie de săltați produși de țara nouă.

O mică întâmplare, pe care m'aș mira să nu-i-o fi spus colegului Lapedatu. Astă-vară, unul din tovarășii săi din majoritate, propus al urnei la alegerile ultime într'un județ din Ardeal, bucureștean get-beget, m'a oprit pe calea Victoriei, plescând din buze...

— Știi, că veniți la putere !

— Nu știu !

— Ți-o spun eu... dar am o rugare..

— S'o vedem !

— Fă-mă deputat !

— Cum? La Satu-Mare ?

— Doamne păzește ! Acolo am fost odată, acolo nu mai merg...

— Dar unde ?

— În Dobrogea de pildă, la Balic bunăoară, fiindcă...

— Fiindcă...

— Fiindcă după d-voastră venim iar noi, și-atunci m'aleg în Basarabia. Așa sunt eu, *mon cher*, deputat de frontieră...

Pe mine, scumpe coleg, trebuie să-ți mărturisesc slăbiciunea, nu mă încântă această rețetă. Noi, te-asigur, nu vom governa niciodată cu „deputați de frontieră“.

Incercați-o d-voastră, — ca să ucideți regionalismul!

2. Să se găsească în ministerele mai importante pentru Ardeal un funcționar superior care să fie ardelean. Acestea sunt cuvintele mele. D. Lapedatu se miră și vede în ele o „nouă atitudine.“ Eu nu mă mir deloc, fiindcă de cinci ani de zile le-am repetat neconținut în scris și cu viu grai, decâte ori am vorbit de combaterea regionalismului. Mai mult! Subt guvernarea la care-am participat am realizat această idee și am onoare să deslușesc în mod postum pe d. Lapedatu, că la ministerul organizat de mine, condus astăzi de d-sa, întreg personalul superior care vine în contact cu chestiunile din Ardeal e recrutat din ardelenii aduși de mine dela Consiliul dirigent. Sunt, va să zică, un incorijibil „regionalist“ de-acum cinci ani și „atitudinea“ mea recentă e pur și simplu un caz de recidivă. Rămân stăruitor și de-aci înainte pe lângă credința, că numai aplicând și la alte ministere experiența ce-am făcut, d. Lapedatu și cu mine la departamentul Cultelor, se vor putea normaliza trebile și vom avea la centru organe administrative la înălțime. Ori-cum, eu aș fi foarte doritor să primesc în această chestiune nu verdicte ministeriale care mă lasă cam sceptic, ci explicații potolite care să mă desmintă.

3. Un comitet al fruntașilor ardeleni în cadrele unui partid unitar să fie forul politic suprem al Ardealului. Am pus în vedere la conferința din Cluj și acest lucru, care nu e invenția mea și se practică la celelalte partide. La toți, pentru provinciile alipite sunt comitete speciale care hotăresc în chestiunile politice de ordin local. Noi avem astfel de comitete: în Bucovina, Basarabia și Ardeal. Au și liberalii în Bucovina subt conducerea d-lui Nistor, în Basarabia subt oblădnirea d-lui Inculeț. În Ardeal, după cât știu, n'au înjghebat încă, dar asta nu e nici din pricina d-lui Moșoiu, nici din vina d-lui Lapedatu...

Suntem deci cu toți: regionaliști, dacă dv. v'a trecut prin gând să asvârliți porecla unor aranjamente firești...

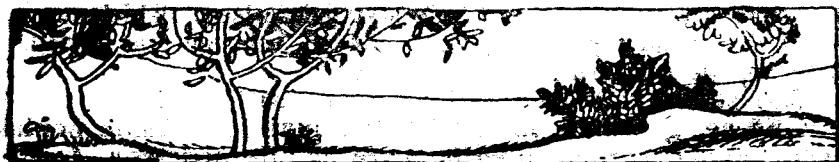
* * *

De astădată am ajuns la sfârșitul lămuririlor mele.

Cred, că oamenii onești, cetind conferința împreună cu aceste rectificări, vor acoperi de ridicol cea mai stupidă acuzație din câte mi-a fost dat să întâlnesc pe-un drum destul de lung și de sbruciumat... Nădăjduiesc că și d. Al. Lapedatu, pe care-l apreciez ca pe un spirit ponderat al realităților, îmi va acorda cuvenita deslegare...

Cât despre injuriile scribilor fără conștiință dela gazetă, le suport cu seninătate și fără o specială retorsiune, convins că nu trebuie să trag cu tunul în vrăbil. Pentru această speță al cărei condei e veșnic năclăit în scandal, ori-cât aș deveni de „regionalist“, scârba mea va rămânea pururea integrală și absolută.

OCTAVIAN GOGA



Păstorul

Cu vârfurile munții urcă'n cer ;
Din mers păstorul turmei îi privește
Simțind în ei, mai tare ca de fier,
Credința 'n Dumnezeu cum înflorește.
Stau munții toți cu vârfurile ninse,
Ca munții și păstorul este nins ;
De trăsnet vârfurile nu-s învinse
Cum nu-i păstorul de ispită 'nvins.

Ajuns în vârful muntelui, cu greu,
Păstorul îngenunche și se roagă
Smerindu-și, sus, ființa sa întreagă
Își urcă sufletul la Dumnezeu.

Dar când privirea 'n vale își coboară
La blândul lui popor smerit ce cântă
Sus o cutremurare îl frământă
Suit el singur pentru 'ntăia oară.

— Mă cheamă jos poporul credincios...

Și coborând pe aceeaș căraruie
Pe unde numai oamenii buni suie
Îl aștepta zorind mulțimea jos.
De-atunci trecură anii, zbor cu zbor,
Aceleaș vârfuri urcă sus în soare,
Pe-aceeași 'ntortochiată grea cărare
Și astăzi suie-ăcelaș blând păstor.

Dar cum de n'a ajuns nici astăzi sus ?

Când s'a suit păstoru 'ntăiaoară
În munți cărarea lui i-a fost ușoară
Căci singur pe cărare el s'a dus ;
Acum el însă cu întreg poporul
Încet, încet pășește cu credință...
Deși tot pasul lui i-o suferință
Își face datoria azi păstorul.

VOLBURĂ POIANĂ



Memoriul d-lui V. Goldiș către d. Iuliu Maniu *)

Răspunsul d-lui Iuliu Maniu la comunicarea ce i-s'a făcut în meritul unor serioase îngrijorări privitoare la rezultatele chipului și metodelor de conducere a partidului național român ne face impresia, că dl Iuliu Maniu poate chiar din vina expunerii sumare a acelor îngrijorări ori n'a sesizat fondul comunicării, ori a crezut util a-l trece cu vederea, subliniind în răspunsul său prelinse intențiuni de manifestare a unor veleități inadmisibile ca factori decisivi în organizarea, în conducerea și în funcționarea oricărui șerșos partid politic ce are ca obiectiv al său prosperitatea statului și a națiunii, în serviciul cărora ființează.

Astfel, în sufletul oricărui lector imparțial, răspunsul d-lui Iuliu Maniu produce impresia, că d sa crede ori se face a crede, că la baza obiecțiunilor formulate față de defectuozitățile și greșelile conducerii partidului național s'ar afla pe deoparte încercarea de a procura o majorare a cercului de influență și atribuții pentru unii membrii marcânți ai partidului pe simplul motiv, că dășii aparțin bisericii ortodoxe române, și că prin urmare mișcarea recentă din sânul partidului ar avea colorit confesional cu scopul de a reduce importanța unliilor și a spori pe aceea a ortodocșilor în viața partidului, pe de altă parte ambiția peste măsura facultăților sale morale, intelectuale și politice și năzuința d-lui V. Goldiș de a se constitui factor hotărâtor în viața partidului micșorând autoritatea președintelui d lui Iuliu Maniu.

* După publicarea unor fragmente în ziarul *Vilterul și Lupta*, noi punem integral în fața cetitorilor acest important document, asupra căruii vom reveni. El a fost iscălit de mai mulți frunțași ai partidului național, în cap cu dl. V. Goldiș, I. Lupăș, I. Căpeșatu, dr. Aurel Lazăr, dr. Iustia Marșicu, deputați și Silviu Dragomir, prof. univ.

„Situațiunea partidului nemulțumitoare“

Aceste premise ale d-lui Iuliu Maniu sunt însă absolut false.

Acei membrii ai partidului național, cari de vreme îndelungată și în măsură majorată prin repetirea procedurilor, dispozițiilor și făptuirilor, după părerea lor greșite, ale conducerii — se cred având motive de a socoti situațiunea partidului nemulțumitoare, au sfârșit prin examinarea serioasă a cauzelor acestei situațiuni și prin contemplarea mijloacelor de îndreptare.

Deoarece ne vine greu a presupune că dl Iuliu Maniu intenționat ar fi căutat să deplaseze fondul chestiunii, ci avem loialitatea a crede, că pricina falșelor premise, pe cari se întemeiază răspunsul d-sale, trebuie s'o căutăm în mancitatea expunerii ce i-s'a făcut asupra celor discutate la Sibiu, pentru a înlătura neînțelegerile privitoare chiar la fondul diferendului, ne vedem necesați a declara, că pe deoparte situațiunea, după părerea noastră, nemulțumitoare a partidului național trebuie s'o atribuim seriei de greșeli, cari s'au succedat dela 1918 și până în zilele noastre în funcțiunea partidului, greșeli fără îndoială ale conducerii, și că pe de altă parte îndreptarea o putem aștepta numai dela schimbarea chipului de conducere a acestui partid. Această convingere a noastră nu dosește nici veleități confesionale, nici comploturi de răsturnare de șefi.

Avem prin urmare îndatorirea dublă de a evidenția greșelile, la cari am făcut aluzie și apoi de a da soluția pe care o credem propice pentru îndreptarea situațiunii.

„Greșeli incontestabile“

Trecând în revistă istoricul partidului nostru dela 1 Decembrie 1918 și până în zilele noastre, dimpreună cu toți iubitorii de adevăr, a trebuit să constatăm o serie de greșeli incontestabile. Ne vom mărgini deocamdată la înșirarea lor, căci le credem atât de evidente, încât n'au nevoie de explicațiuni, pe cari la caz de trebuință ne angajăm a le oferi. Nu ne vom referi la Consiliul dirigent și la gestiunea lui, socotim însă ca o greșală deja declarațiunea d-lui Iuliu Maniu în ședința Consiliului de miniștri ținută în vara anului 1919 la Sinaia sub președinția Maiestății Sale Regelui, că nici un patriot veritabil, cu atât mai puțin un ardelean nu ar putea vreodată să accepte hotărârile congresului dela Paris privitoare la România, prin care declarație i s'a fixat partidului național o orientare, pe care câteva luni mai târziu a fost nevoit s'o abandoneze, micșorând astfel vaza și încrederea în seriozitatea și soliditatea partidului nostru. În toamna anului 1919 s'a produs apoi amestecul absolut nemotivat și necompetent al Consiliului dirigent în lupta dintre partidele politice ale vechiului Regat prin predarea de către dl. I. Maniu în mâinile Maiestății Sale Regelui a memoriului, prin care se dădeau Maiestății Sale sfaturi și i-se cerea amânarea alegerilor parlamentare până vor accepta să ia parte la ele și d-nii general Averescu și Tache Ionescu,

tot în acest timp prezentarea unor membri din Consiliul dirigent la fostul prim-ministru general A. Văitoianu, pe care l-au provocat foarte serios să-și dea demisia, fiindcă noul guvern vreau să-l compună dânșii.

„D. Vaida ne-a făcut de răs“

Ambele aceste intervenții fără absolut nici-un rost slăbiau situațiunea ardelenilor în ochii fraților din vechiul Regat. După al egerile din toamna anului 1919, d-l Iuliu Maniu și a schimbat convingerea exprimată față de Majestatea Sa cu privire la acceptarea celor hotărâte la congresul dela Paris și în loc să indice la guvern pe bărbații de stat general Averescu, Tache Ionescu și Nicolae Iorga, cari de mai înainte combăteau pentru soluțiile date la Paris, a primit ca noul guvern să-l formeze partidul național aliat spre acest scop cu partidul țărănesc al d-lui I. Mihalache, cel țărănesc al Basarabiei, cu cel al unirii din Bucovina și cel naționalist democrat al d-lui Iorga. A urmat însă imediat ezitarea neîntemeiată și inexplicabilă a d-lui Iuliu Maniu de a primi el însuși președinția guvernului ca șef recunoscut de toate partidele coalitate și apoi alcătuirea atât de nefericită a primului guvern parlamentar al României întregite prin dl. Al. Vaida, care în scurt timp ne-a făcut de răs în țară; — căderea candidatului guvernului și al partidelor coalize guvernamentale la președinția Camerei deputaților, fără ca guvernul d-lui Vaida să fi tras consecvențele constituționalcește inevitabile din acest vot de blam, ce a primit dela majoritatea Camerei, prin care noi înșine am adus o prea simțită atingere principiului guvernării constituționale și parlamentare și am pricinuit astfel retragerea din guvern a generalului Averescu, ceace a avut repercursiuni amar simțite atât asupra guvernului Vaida, cât mai vârtos asupra constelațiunilor politice de mai târziu îngreunând posibilitatea unei înțelegeri politice cu dl. general Averescu; — plecarea în străinătate a președintelui acestui guvern și lăsarea guvernării în mâinile d-lui Ștefan Cicio-Pop, care acum era ad-interim ministru-președinte, ministru de externe, ministru de justiție și ministru al Ardealului, iar conducerea Parlamentului în mâinile d-lui Nicolae Iorga, care s'a opus oricărei ajurnări a ședințelor parlamentare, cu toate că guvernul nostru, cum era și firesc nu avea pregătit nici proiectul de Constituție și nici vr'un alt proiect de lege și astfel ședințele parlamentare în lipsă de muncă serioasă, oferiau privesliștea și tristă și comică a unor sfășieri între partide și puerile hărțueli fără niciun sens între deputați. Astfel, când se întrunește prima Adunare națională constituantă a României întregite, ieșită pentru prima dată din sufragiul universal, când se constituie primul guvern al noului stat român, când ne aflăm în fața necesității de a da acestui nou stat Constituția sa, când ne vedem în fața problemei mari a reformei agrare și peste tot a fundamentării României-Mari, șeful consacrat al majorității care era dl. Iuliu Maniu se dă la o parte, președintele Consiliului de miniștri pleacă în străinătate, iar țara rămâne pe mâna d-lui Ștefan Cicio-Pop, o prea tristă privesliște, ale cărei urmări le suferă până azi și țara și mai vârtos partidul național.

„Lipsă de înțelepciune și tact politic“.

Inevitabilul s'a produs. A urmat aruncarea în opoziție a partidului, în care se află până în ziua de astăzi, de 5 ani de zile, în epoca cea mai importantă pentru îndrumarea națiunii române reîntregite și pentru așezarea pe temeiurile vieții constituționale a noului stat român, rămânând astfel la această îndrumare și la această așezare neutilizată concepția politică a Ardealului, aruncate la coș hotărârile dela Alba Iulia și Ardealul oropsit prin hărăpăiala tuturor gunoaielor societății, schingiuit prin orânduirii și legiuri lipsite absolut de înțelegerea situațiunii creiate prin evoluția istorică, demoralizat prin abuzuri, fărădelegi și stânjenirea vieții sale economice, batjocorit chiar în instituțiunile sale naționale, cărora națiunea are să-i mulțumească rămânerea într'un singur mănunchiu a sufletului românesc, cum erau bisericile românești, școala confesională românească și instituttele noastre economice.

Aminăm la rezezeală lipsa de înțelepciune și tact politic care a făcut pe deoparte imposibilă înțelegerea cu d. general Averescu, când acesta ajunsese la guvern în 1920 ceea ce a avut ca urmare și prima sciziune regretabilă în partid, pe aceea a dlui O. Goga, fărămițându-se astfel forțele politice ale Ardealului și micșorându-se direct posibilitatea apărării cu efect a intereselor justificate ale acestei provincii și indirect îndrumarea sănătoasă a unificării statului; apoi alianța în opoziție cu partidul liberal pentru înlăturarea guvernului averescan, fără prealabila asigurare a conlucrării partidului la guvern ce era să urmeze, în urmă eșuarea tratativelor pentru colaborarea cu partidul liberal. Urmează încoerențele, inconsecvențele și enormele greșeli de tactică, săvârșite în opoziție în cursul guvernării liberale dela 1922 până azi: telegrama trimisă Majestății Sale Regelui după alegerile din 1922, amenințarea că nu vom intra în Parlamentul hoților de urne și apoi am intrat, — hotărârea de a nu lua parte la desbateri și apoi am luat, — deciziunea de-a convoca congresul partidului în toamna anului 1922 și nu l-am convocat, trâmbițarea apariției unei cărți negre despre alegeri, care nici până astăzi n'a apărut, neparticiparea la încoronarea dela Alba Iulia și astfel jignirea simțului monarhic și dinastic al poporului nostru și sfidarea solidarității și unității noastre naționale în fața străinătății.

„Primirea în bloc a partidului conservator-democrat“.

În mod deosebit trebuie să remarcăm faptul, că de patru ani de zile nu s'a mai ținut congresul organizațiilor din Ardeal ale partidului nostru, că s'a neglijat în mod rușinos intensificarea organizării partidului și propaganda politică în această provincie, care în definitiv este izvorul nostru de putere și obiectivul distinct al preocupărilor noastre. A fost o mare greșală politică primirea în partid în bloc a partidului conservator-democrat fără a supune această chestiune spre decdere congresului.

Acuza imixtiunii chestiei confessionale în afacerile partidului nu se potrivește față de cei ce doresc o primenire și o nouă orientare a partidului, ci tocmai față de conducerea actuală.

Chestiunea confesională, propriu zis poate și trebuie să constituie obiect de preocupare pentru fiecare partid politic, fiind credințele religioase de netăgăduită importanță pentru orice națiune și oricare stat. Această chestiune se impune ca problemă politică, mai vărtos într'un stat cu mai multe confesiuni, cum este al nostru, atât din punctul de vedere al dreptății și egalității, cât mai vărtos din acel al echilibrării și armonizării sociale și al utilizării simțului religios în interesul obștesc.

Cade în afară de preocupările noastre examinarea tezei, dacă este cri ba în interesul națiunii române și al statului nostru menținerea deosebirilor confessionale între români, ori dacă ar fi preferabilă și pe acest teren o unitate desăvârșită. Mai presus de orice îndoială se prezintă însă adevărul, că partidul național în interesul său și al țării are datorința de a evita din partea sa orice jignire a susceptibilității confessionale într'o parte ori în alta și de a năzui să câștige încrederea tuturor Românilor de orice credinți religioase ori confesiuni ar fi, și în acest interes nu-i este permis să scape din vedere, că națiunea română e compusă din 13 milioane ortodocși față de 1 milion și câteva sute de mii de greco-catolici.

Înaintașii noștri în vechiul Ardeal și pe teren politic și pe cel cultural și economic au ținut cu mare scrupulozitate seamă de această împrejurare și altfel au știut să realizeze solidaritatea noastră națională, cea mai de căpetenie condiție a oricărui progres. Va înțelege orîși cine ce greșală ar fi a se brusca vreuna din confesiunile românești chiar numai și prin aparența preferinței uneia față de alta. Fiindcă oamenii sunt foarte simțitori în asemenea chestiuni.

„Partidul național e partidul uniților“.

Ori sub acest raport conducerea partidului nostru s'a dovedit neprevăzătoare și lipsită de tactul necesar admitînd o afirmare neproportională a elementului greco-catolic în conducerea partidului, bruscînd prin aceasta susceptibilitatea și demnitatea ortodocșilor și producînd astfel oarecare răceală și neîncredere a acestora față de scopurile naționale și patriotice ale partidului nostru. Toată lumea știe că președintele partidului național este — unit; — doi vicepreședinți ai lui sunt — uniți, secretarul general — unit, directorul ziarului ardelean — unit, președintele fostului Consiliu dirigent — unit; președintele primului guvern al României întregite condus de partidul național a fost — unit, locuitorul acestuia în timpul lipsei sale din țară — unit, cei mai mulți profesori la facultatea de drept din Cluj, numiți de Consiliul dirigent — uniți. Oamenii își mai amintesc curiosul fapt, că de o lungă vreme în fruntea partidului n'au putut să ajungă decît numai uniți ca președinți ai lui: Ioan Rațiu, George Pop de Băsești,

Teodor Mihali, (ca președinte al clubului deputaților) iar dela Alba-Iulia încoaci, d. Iuliu Maniu. Ar putea să creadă cineva, că faptul acesta e numai o întâmplare? Ori ar cuteza cineva să afirme, că ortodocșii sunt inferiori uniților ca intelectualitate ori ca valoare morală? În fața acestor realități și a faptului, că numărul ortodocșilor constituie imensa majoritate față de uniți, apare absolut justificată bănuiala că partidul național este partidul uniților, în care ortodocși sunt numai umplătură și număr. La tot cazul faptul acesta facilitează propaganda contrarilor noștrii politici în sânul ortodocșilor și mai vârtos clerul ortodox, care a fost totdeauna cel mai prețios element în luptele noastre cu șovinismul ungueresc, simte îirească jenă față de partidul astfel condus. Ori și pe viitor partidul nostru are neapărat nevoie de sprijinul preoțimei ortodoxe române din țara întreagă.

Partidul, probabil, nu va putea sufoca cu desăvârșire fricțiunile confesionale dintre cele două biserici românești, dar are suprema datorie de a feri acest partid de aparențele favorizării unei confesiuni față de alta și mai vârtos factorii conducători ai partidului nu trebuie întru nimic să atingă susceptibilități confesionale. Ori și sub acest raport conducerea partidului a așezat în fruntea ziarului său ardelean pe un preot unit, care în diferite rânduri în coloanele acelu ziar a adus dureroase jigniri ortodoxiei, câtă vreme fruntașii ortodocși ai partidului s'au ferit totdeauna cu rigidă scrupulozitate de asemenea rătăcirii.

A fost o capitală eroare a conducerii partidului, că — compusă această conducere în mare parte din uniți — n'a știut să împiedece gestul fără scuză al episcopatului unit de a nu intra în biserica ortodoxă la încoronarea Majestăților Lor, fapt care a stârnit adâncă indignare la toți românii ortodocși din țară și care fapt acesta a avut aparența că confirma afirmațiunea multora, cari susțineau și susțin că uniții nu se simt solidari cu restul națiunii, și că acest gest al episcopatului unit a fost inspirat de conducerea unită a partidului nostru care asemenea n'a luat parte la încoronare.

„Amenințări și necuviințe față de Coroană“.

Socotim ca mare greșală și procedura conducerii partidului față de Coroană și Dinastie. Când amenințări și necuviințe prin lansarea hotărârii de a nu mai cere Regelui audiențe ori abținerea ostentativă dela festivale familiare ale Dinastiei, cum a fost cu prilejul botezului principelui Mihailu, când alergări ridicole după legături lăturalnice cu anturajul Curții.

Partidul nostru este pe față și din convingere monarhic și dinastic și veleitățile republicane și antidinastice trebuie să fie riguros escluse dintre manifestările partidului. Sub acest raport socotim că o greșală abstenența partidului dela serbările naționale prezidate de Majestatea Sa Regele.

Nu vedem nici rostul neîncetatei amenințări cu ceace avem de gând să facem pe terenul legislativ, când vom ajunge la putere,

fiindcă nimeni nu poate să știe, că atunci când partidul va ajunge la putere, care va fi situațiunea țării și care exigențe vor reclama realizarea. La niciun caz nu ura și răzbunarea vor trebui să ne conducă, când vom ajunge în situațiunea de-a legifera ci interesele țării și iubirea de neam. Dihonia actuală, fără margini, între partidele țării trebuie să înceteze și să se creeze atmosfera, care poate să admită pentru cazul de necesitate înțelegerea în scopul de a servi neamul și țara. Mai vătos, credem în necesitatea de a obli calea unei înțelegeri între toți fii buni și cinstiți ai Ardealului.

„Rușinosul eșec al fuziunii“.

Toate greșelile conducerii partidului au fost întrecute însă prin formidabilul și rușinosul eșec al fuziunii cu partidul țărănesc. Suntem absolut convinși, că vina acestui eșec este a conducerii partidului nostru. Orice sofisterie asupra acestei afaceri nu va putea desființa însuși faptul; conducătorii partidului n'au știut să realizeze fuziunea partidului național cu cel țărănesc și ne-au făcut partidul de răs și de ocară.

În cât privește persoana dlui Vasile Goldiș, munca lui de 35 ani în cadrele partidului național și în viața publică românească din Ardeal îl scutește de necesitatea oricărei justificări a acțiunilor sale sub raportul cinstei și al patriotizmului. D. Vasile Goldiș n'auvut niciodată ambiții de ordin meschin personal. Dimpotrivă, crezând că aduce servicii partidului și solidarității lui, adeseori a suferit în tăcere și cu resemnare jigniri personale nemeritate. A ajuns însă a se convinge, că tăcerea mai departe este în detrimentul cauzei, și cu toată fireasca repulsiune ce trebuie să o simtă în fața necesității de a vorbi despre sine însuși, fiindcă se face încercarea de a înfățișa mișcarea recentă din sânul partidului ca produsă prin ambiția sa de ordin personal, se vede silit a arăta, că convingerile sale referitoare la greșelile conducerii noastre politice, pe cari le-a găsit și la alți membrii marcanti ai partidului, nu sunt reflexul vreunei revolte ori supărări personale, ci rezultatul analizei obiective a situațiunii în oglinda trecutului de 6 ani a funcționării partidului în noul nostru stat românesc. Năzuința sa și a celor de un gând cu dânsul nu este de a creia pentru sine ori pentru alți membri ai partidului situații de favoare în cadrele partidului, ci posibilitatea de a se îndruma partidul spre muncă rodnică și constructivă în viața statului nostru, de a-l feri în viitor de situații false, de aparențe păgubitoare, de a-i asigura conducere unitară desființându-se posibilitatea influențării lor lăaturalnice și clicase, și utilizând forțele reale ale partidului la muncă, dând fiecăruia locul și cercul de activitate ce i-se cuvine. D. V. Goldiș se crede în drept a respinge acuzațiunea de a acționa din motiv de supărări de ordin personal. Dsa nu s'a revoltat când după ce în lupta cu tribuniștii își primejduse sănătatea și chiar viața, aducând prin munca să victoria partidului, dânsul a fost scos din directoratul ziarului *Românul* și înlocuit cu

tânărul dr. Sever Dan (din întâmplare tot unit), care era să-l vâre în temniță predând poliției în vara anului 1914 un manuscris al dsale încriminat de guvernul ungar, — nu s'a revoltat când la Adunarea națională dela Alba-Iulia dl Ștefan Cicio-Pop s'a prezentat ca președintele Consiliului național, câtă vreme adevăratul președinte fusese dl V. Goldiș, — nu s'a revoltat când a fost majorizat la președinția Camerei fără a-și trage amicii săi dela guvern consecințele constituționale din acest vot de blam, ce au primit ei în primul loc, și fără a i-se procura dlui Goldiș nici-o altă satisfacție, ceea ce ar fi trebuit să-l îndemne atunci la părăsirea partidului, dacă ar fi fost condus de considerațiuni personale, — nu s'a revoltat când fără știrea lui, care reprezenta partidul în guvernul Averescu, dl Iuliu Maniu a compus și a citit în Parlament acea declarație, prin care s'a rupt orice posibilitate de înțelegere cu guvernul în chestiune, — nu s'a revoltat, când conducerea partidului a început și urmat tratative cu partidul liberal pentru o colaborare la guvern fără a chema la aceste tratative și pe dl Goldiș, cu toate că acesta era și atunci primul vicepreședinte al partidului și dsa pregătise atmosfera pentru această colaborare, și în acest scop întreținuse legături prietenești cu frunțașii partidului liberal (s'a făcut apel la dânsul numai când în urma tratativelor chestia colaborării era deja blamată), — nu s'a revoltat în fine nici acum în urmă, când după dânsul creiaze bazele de fuziune între partidul național și cel țărănesc fixând cu toată loialitatea ca o condiție esențială la această fuziune șefia dlui Maniu în noul partid (național-țărănesc) dânsul tot astfel a fost înlăturat dela ducerea tratativelor pentru realizarea fuziunii, — nu s'a revoltat, când la congresul dela București convocat pentru ratificarea fuziunii, dl Al. Vaida contrar celor hotărâte în noaptea care a precedat congresul a ținut de cuvânt să jignească persoana dlui C. Stere, iar dlui Voicu Nițescu dela Brașov, direct în contradicere cu deciziunile anterioare, spre cea mai mare surprindere a tuturor amicilor sinceri ai fuziunii, verosimil ca rezultat al uneltirilor oculte din preajma conducerii partidului, i-s'a dat cuvântul și i-s'a permis să încarce cu incalificabile insulte pe dl Stere, pe care la propunerea dlui I. Maniu comitetul central al partidului îl admisesse între membrii săi, și când e evident că toate acestea, fără știrea și aprobarea dlui V. Goldiș, fuseseră puse la cale pentru zădărnicierea fuziunii dorite de dl V. Goldiș, și de întreg partidul național, afară, cum se pare, de dl I. Maniu și de oculta care-l stăpânește.

D. V. Goldiș s'a revoltat, în sfârșit, numai atunci, când după șase ani de zile s'a convins că toate încercările sale de a îndruma partidul național spre muncă constructivă au rămas fără nici-un succes și când după eșuarea tratativelor cu generalul Averescu, cu partidul liberal, cu d. N. Iorga, și acum în urmă cu partidul țărănesc, s'a evidențiat tragicul adevăr, că conducerea partidului este incapabilă de a înghiți acea mare și puternic partid democrat, de care țara are nevoie ca instrument politic pentru fundamentarea morocoasă a noului stat român și a cărei necesitate d. V. Goldiș o accentuiază de ani de zile în mijlocul partidului național.

„Ar fi o nenorocire dacă partidul național s'ar încumeta să guverneze“.

Evidențiată nemulțumirea d-lui V. Goldiș, ea avut darul să dai glas aceluiaș nemulțumiri în păturile largi ale partidului. Exponenții a acestora, subsemnații și-au luat sarcina să încerce o refacere în mai bine și o orientare mai norocoasă a partidului național. Ei nu urmăresc slăbirea partidului național, ci întărirea lui. Ei au vrea să renunțe la încrederea lor în capacitatea personală a d-lui Maniu, ci bănuiesc că greșelile trecutului sunt a se atribui anturajului ocult de care d-l Iuliu Maniu nu s'a știut lipsi. Pentru aceea scopul nostru este eliberarea d-lui I. Maniu de sub influințele acestui anturaj, organizarea din nou a partidului și orientarea lui astfel, ca unindu-se și cu alte forțe politice, să devină instrument politic hotărâtor în istoria țării și independent de voința unor factori, cari se socotesc îndreptățiți a rămânea între toate împrejurările arbitrii ai situațiunii de ori când.

Suntem acuzați, ni-se spune, că încercarea noastră atinge solidaritatea partidului în preajma venirii sale la guvern și întârzie astfel soluția crizei de care suferă țara. Noi credem însă contrarul și suntem convinși, că năzuințele noastre de îndreptare nici odată n'ar fi fost mai justificate, decât tocmai acum, când fără îndoială, situația generală politică a țării cere un nou guvern, fiindcă am socoti ca o nenorocire și pentru partid și pentru țară, dacă partidul național ar lua guvernul în organizația sa de azi și ar fi astfel expus la repetirea greșelilor primei sale guvernări. Tot astfel am socoti ca o nenorocire, dacă partidul nostru s'ar încumeta să guverneze și se legitimizeze având în opoziție în afară de partidul liberal și celelalte partide din opoziția de acum. Nici-o jertfă nu este prea mare pentru adunarea la un loc a tuturor forțelor politice antiliberale din Țara-Românească și formarea astfel a puternicului partid cu adevărat național și democrat, care să deschidă națiunii române calea spre fericire, glorie și mărire. Insuși partidul liberal, dacă păstrează un dram de patriotism în sufletul său, trebuie să dorească formarea acestui nou și mare partid.

Acesta este gândul nostru și scopul năzuințelor noastre, și în serviciul acestui scop dorim a ne angaja.

„In consecință, răspundem“...

In consecință, după expunerea făcută și punerea la punct a încercării de a denatura rostul intențiunilor și demersurilor noastre răspundem d-lui Iuliu Maniu următoarele:

1. Primim ca d-l V. Goldiș să fie delegat ca președinte al organizațiilor partidului nostru din Ardeal, Banat, Crișana, și Maramureș, cu condițiunea ca săi, se lase dreptul de-a constitui comitetul de conducere cu care ar putea să încerce reorganizarea partidului în aceste ținuturi și intensificarea propagandei în interesul concepției politice a partidului.

2. Conducerea ziarului *Patria* să fie încredințată unui comitet de 6 membrii, dintre cari 4 vor fi dnii: dr. Ioan Lupăș, dr. Victor Onișor, Ioan Lăpedatu și dr. Silviu Dragomir, iar ceilalți doi îi va desemna d. Iuliu Maniu în înțelegere cu d. V. Goldiș.

Directorul acestui comitet de redacție va fi d. dr. Ioan Lupăș.

Chestiile tehnice, administrative și financiare ale institutului vor face asemenea parte din atribuțiunile acestui comitet.

3. La Arad se va înființa o foaie poporală săptămânală pentru popor.

4. Urmărind concentrarea tuturor forțelor politice naționale și democratice ale țării prin fuziuni ori colaborări cu celelalte partide opoziționale se va efectua fără întârziere pe bazele principiale deja stabilite fuziunea hotărâtă prin congresul din vara trecută a partidului fără nici o considerare la chestiunile personale dintr'un partid ori din altul și unind în cadrele noului partid toate energiile patriotice ale țării.

5. Organizându-se partidul din nou pe provincii (Moldova, Muntenia, Ardealul, Basarabia și Bucovina) cei 5 președinți ai provinciilor dimpreună cu d. Iuliu Maniu, ca președinte al întregului partid vor forma un directoriu, care va fi obligat a primi solidar răspunderea pentru toate fapăturile sale și pentru propunerile sale făcute partidului.

6. Și până la organizarea în acest chip a partidului d. Iuliu Maniu nu va lua nici-o hotărâre mai importantă în chestiile politice și de partid fără de a se înțelege cu d. V. Goldiș, și nu va admite nici un fel de tratative fără ca la acestea să ia parte activă și d. V. Goldiș care va reîntra în situația sa de mai înainte ca primul vicepreședinte al partidului întreg.

Intrucât acestea vederi nu ar afla asentimentul dlui Iuliu Maniu, cei subsemnați își rezervă dreptul de a examina din nou situațiunea și a lua hotărârile, pe cari le vor crede de cuviință în interesul țării și al neamului românesc.



Partidul național-țărănesc

— Soluția d-lui Vasile Goldiș —

D. Vasile Goldiș a expus Lunea trecută la Cluj, în fața unui public de peste o sută de intelectuali localnici, propunerile dumisale pentru deslegarea situației politice. Cuvântul fruntașului ardelean fusese așteptat cu o vie și legitimă nerăbdare. Se știe, într'adevăr, de câteva luni, că d. Vasile Goldiș nu e mulțumit cu conducerea partidului național; înțelesul memoriului trimis plocen dlui Iuliu Maniu, dela Arad, era cunoscut pretutindeni; fel de fel de intențiuni se atribuiau acestor nemulțumiri; așa încât deasupra conferinței dela 12 Ianuarie se proiecta un binevoitor semn de întrebare. Semnul de întrebare acum s'a evaporat. Oratorul și-a explicat, cu destulă sinceritate, punctul său de vedere, și, după o lungă expunere asupra problemelor politice din România de astăzi, a indicat rețeta. D. Vasile Goldiș s'a declarat pentru partidul național-țărănesc.

Formula aceasta, pentru mulți, poate să fie atrăgătoare. Frontispiciul firmei e chiar destul de elocvent. Așa se și explică pentru ce moțiunea propusă de d. Aurel Ciortea în favoarea tezei d-lui Vasile Goldiș a cules un număr destul de important de iscălituri printre persoanele prezente. Vreo șaptesprezece, dacă nu mă 'nșel. Partidul național-țărănesc are, totuși, un mic cusur. El nu există. Și așa cum nu există, suntem într'o veritabilă încurcătură, întru cât nici nu știm cel puțin dacă trebuie să-l plasăm printre lucrurile cari au fost și nu mai sunt, sau printre cele cari vor fi cândva, dacă vor fi. La un moment dat, d. Vasile Goldiș părea că vorbește mai mult despre un scump odor, ucis încă din fașe, decât despre o făgăduială sigură a viitorului. Cu un gest solemn, din care nu lipsia o nuanță de melancolie, domnia sa a scos din buzunar un exemplar împăturat în patru din *Adevărul* de astă vară și a cetit de-acolo cele zece puncte, pe baza cărora dorita fuziune național-țărănistă a trăit în stare embrionară câteva ceasuri de însuflețit banchet în grădina „Suzana“ din București... D. Vasile Goldiș a luat asupra sa ingrata însărcinare de a face, în fața unor oameni de a căror inteligență n'avea pentru ce să se îndoiască, elogiul unui frumos proiect neisbutit. E drept, că n'a arătat cu degetul pe cruzii sbiri din a căror vină s'a prăpădit pruncul plăpând;

a lăsat această misiune d. lui G. Bogdan-Duică, ale cărui caustice de-stăinuiri s'a mulțumit să le aprobe prin semnificativă tăcere. Suntem acum definitiv lămurii. D. Vasile Goldiș a tratat fuziunea mai întâi cu d. C. Stere având aprobarea deplină a d-lui Iuliu Maniu, după cum d. Alexandru Vaida a cerut capul d-lui C. Stere ca să se zădărnicească contopirea, din încredințarea acelui d. Iuliu Maniu. În acest chip, buna credință a șefului partidului național a ieșit încă odată la lumină, ca un strălucitor monument de loialitate, și un scurt capitol, alături destul de amuzant într'o latură a lui, a fost clarificat fără umbră de îndoială.

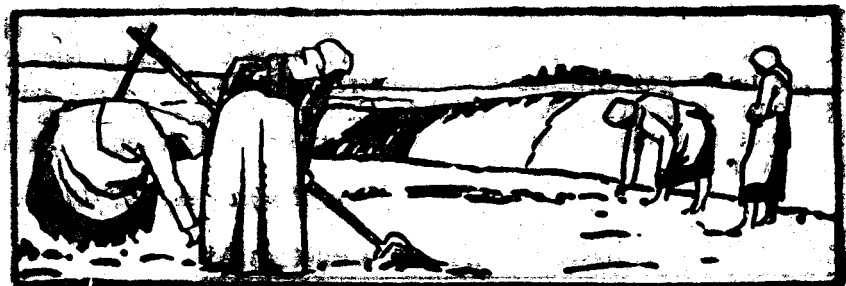
Dar, în fața auditoriului său, plin de curiozități acumulate, d. Vasile Goldiș nu s'a prezentat numai ca un vânturător de regrete pe ruinele unui vis zădărnicit, sau ca un povestitor de întâmplări asupra cărora s'a trecut la ordinea zilei. Deci, n'a vorbit atât despre partidul național-țărănesc care nu s'a putut înfiripa astă vară, cât despre partidul național-țărănesc care s'ar înghieta abia de-acum încolo. În favoarea acestui partid național-țărănesc s'a pronunțat și moțiunea d-lui Aurel Ciôrtea. Această moțiune nu s'a transformat însă într'un act politic, care ar fi putut să exprime o realitate, ci a rămas un deziderat, ceea ce totdeauna a reprezentat o simplă ficțiune. Pornind din trecutul apropiat, alunecând ușor pe muchea prezentului, aranjând socoteli trandafirii asupra viitorului, d. Vasile Goldiș ne-a purtat prin lumea umbrelor.

Situațiunea dumisale de bărbat politic, adversar al ezitărilor și al nehotărârilor altora, nu i-ar fi îngăduit să se oprească aci. Oricine are dreptul să pună această chestiune: D. Vasile Goldiș a meditat asupra treburilor publice ale țării, d. Vasile Goldiș are o soluție, ei bine, ce face d. Vasile Goldiș pentru ca soluția sa să triumfe? Pentru că, din două una: Sau d. Vasile Goldiș n'are încredere în rețeta pe care o preconizează, și atunci se cuvine s'o abandoneze, sau o crede salvatoare, și atunci e dator, dorind binele țării, să lupte pentru realizarea ei. Care e cazul d-lui Vasile Goldiș? Declarându-să soldat disciplinat al partidului național, d-sa ne anunță că așteaptă și astăzi, ca d. Iuliu Maniu să se decidă pentru fuziunea cu partidul țărănesc. Dar d. Iuliu Maniu a fost, este și va fi împotriva acestei combinații politice. A spus-o chiar d. Vasile Goldiș. Prin urmare, d. Vasile Goldiș formulează o soluție pe care, după propria sa mărturisire, n'o poate realiza acum în cadrele partidului din care face parte și de unde ne vestește că nu va ieși.

D. Vasile Goldiș așteaptă și nădăjduiește. Așteaptă și nădăjduiește ca șeful dumisale să-și schimbe părerea. Ceea ce poate să se întâmple; și ceea ce poate să nu se întâmple. Deci, deocamdată, d. Vasile Goldiș și-a proclamat pasivitatea. Și atunci, să nu se mire nimeni, dacă alții apreciază mai bine soluția dlui Octavian Goga, care, dorind o concentrare cât mai largă de ardeleni în cadrele unui partid unitar, indică o alianță cu partidul poporului.

Acesta, cel puțin, există...!

ALEXANDRU HODOȘ



Spicuri din presa dela Budapesta

Administrația în România

„Din Cluj ne vine știrea despre proiectele de reformă administrativă, alcătuite de o comisie regnicolară, și care s'au și împărțit membrilor Parlamentului. Proiectul păstrează instituțiunea comunală și județeană, dar desființează plasa ca unitate administrativă. Se face deosebire între comuna rurală și cea urbană. La aceasta din urmă pot aparține mai multe comune. Se introduce o noțiune nouă, aceea a orașului reședință, adică sediul prefecturii, care se supune direct ministerului de interne. Deasemeni este o noțiune nouă aceea a comunei extraurbane, în care intră comunele rurale cari se găsesc într'o rază de cinci km depărtare de orașe. Reprezentantul puterii centrale în județ va fi subprefectul, care va fi funcționar de stat, iar prefectul va fi un organ suprem îndrumător și de control, de sub autoritatea căruia numai comunele urbane reședințe vor fi scoase. În comuna rurală, reprezentantul puterii centrale va fi secretarul, pe care îl va numi prefectul, dar tot în calitate de funcționar de stat.

Ciocanul românesc taie deci adânc în resturile de organizație județeană maghiară și cu o inovație îndrăzneată vrea să stabilească altă ordine. O face această cu complectă răsturnare a ordinii vechi și cu omiterea din vedere a drepturilor minoritare garantate prin tratatul de pace, deoarece proiectul nu recunoaște nici cea mai mică afirmare a limbilor minoritare. Proiectul clădește noua organizație administrativă pe comunele rurale, abandonând plasa și menținând comuna și județul. Este o inovație în stil mare această, dar e întrebare, dacă va corespunde împrejurărilor de acolo. Pentru că în Ardeal, mai ales în regiunile locuite de valahi nu prea sunt comune rurale mari cari să abunde în putere și cultură. Administrația clădită pe comune rurale, dacă peste tot este realizabilă, reclamă o cultură avansată, împrejurări de viață

mai condensate, o înaltă cultură a populațiunii. Fără aceste condițiuni, comunele lăsate de sine treburile să decadă, orice conducător isteț ar avea. Ele nu se pot dispensa de conducerea nemijlocită, de îndrumarea și controlul plasei și municipiului. Comunele extraurbane prevăzute în proiect ar mai putea oarecum să existe și independent, dar cele rurale nu*.

(*Nemzeti Ujság nr. 273/1924*)

Congresul „Ungurilor cari se deșteaptă“

„La congresul ebreiștilor maghiari, care a avut loc în zilele de 22—23 Decembrie în Budapesta, cu delegați din întreaga Ungarie, președintele acestei asociații, între altele, a declarat următoarele :

— „După părerea mea, problema agrară în Ungaria nu se poate rezolva decât exclusiv prin confiscarea proprietăților evreiești. Nu se poate lua nici un jugăr de pământ dela creștini, câtă vreme pământul maghiar va fi în mâinile evreilor“.

(*Nemzeti Ujság nr. 273/1924*)

Problema funcționarilor

„Imediat ce tratatul dela Trianon a recunoscut *de jure* ocupația de fapt a teritoriilor încorporate în statele împrejmuitoare, sancționând prin aceasta ruperea a $\frac{2}{3}$ din corpul Ungariei istorice de o mie de ani, guvernul Ungariei mutilate s'a văzut pus în fața problemei înspăimântător de grea, cum să plaseze corpul funcționaresc al celor 63 de județe în acela al celor 14 județe rămase.

În situația economică de azi, problema s'ar putea rezolva în felul următor :

Statul mai are disponibile 160.000 jugăre din pământul răscumpărat. Cultivarea intensivă a 10 jugăre de pământ asigură existența unei familii. Astfel, pe 160.000 de jugăre se pot plasa 16.000 familii. Să se creieze comune de funcționari din câte 1000 familii, pe câte o întindere de 10.000 jugăre. Executarea lucrărilor agricole să se facă pe baze cooperativelor, în a căror direcțiune să fie delegați și specialiști numiți de stat, după un plan de exploatare făcut de aceștia din urmă și controlat tot de ei. Din punct de vedere administrativ, aceste colonii cooperatiste să fie declarate comune rurale mari.

Prin o conducere corespunzătoare, aceste colonii care s'ar numi : *Clujul-nou, Cașovia-nouă, Timișoara-nouă* ar putea lua naștere o muncă productivă, care va rezolva problema concedierii funcționarilor*.

(*Szózat nr. 278/1924*)

Ungaria crede...

„În 20 Decembrie și-a serbat Curtea de Apel din Budapesta jubileul de 200 de ani. Dupăce președintele ei Juhász Tudor a făcut

istoricul acestei Curți și a justiției maghiare, — a intercalat în discursul festiv următoarele :

— „Cu intristată dragoste îmi amintesc de Curțile de Apel din Cașovia, Bratislava, Oradea-Mare, Timișoara și altele, rupte dela noi, pe palatul cărora în ziua de față nu fâlfâie drapelul maghiar, în a căror localuri nu se serbează sărbătoarea solidarității naționale. Nu pentru întâia oră se întâmplă în cursul istoriei noastre, când arbitrarul brutal amuțește glasul dreptății. Ca pe toate catastrofele, o vom suporta și pe cea de acum și așteptăm reparațiunea dela Atotputernicul. Ungaria nu-și pierde credința. Știm cu certitudine că, dacă nu acum, odată totuși ne va da Ungaria neînfrântă, întregă“.

Sașii din Brașov

„Conducerea orașului nu s'a prea schimbat. Din oficii i-au isgonit numai pe unguri; sașii au rămas și acum pe loc. Primar este tot cel care a fost subț regimul maghiar, dr. Schnell Károly Ernő. Sașilor — de geaba se plâng — nici astăzi nu le merge așa de rău ca nouă. Drapelul roșu-albastru și acum se cocofează la serbările naționale ale valahilor pe frontul caselor și ei sunt liberi să-și cânte imnurile“.

(Szózat nr. 284/1924)

Ecoul congresului partidului maghiar

„Duminecă și-a ținut partidul maghiar congresul său atât de important nu numai pentru maghiarimea din Ardeal, deslipită, dar foarte instructiv și pentru Ungaria mutilată, căci pote fi și o răscruce a soartei întregii rase maghiare. La Brașov, maghiarimea s'a organizat pentru marea luptă a existenței sale, aranjând o revistă a armatei, cu scopul de a ști pe cine poate conta. Muncitorimea organizată din Ardeal știe unde îi este locul, știe cine luptă pentru dreptul libertății, pentru progresul popoarelor și știe pe cine să sprijinească. Ar mai fi fost o tabără, a cărei atitudine trebuia lămurită. Este tabăra evreilor maghiari despre care trebuia să fie vorba, despre evreimea, care subț regimul maghiar a fost reprezentantul suprem al șovinismului unguresc în Ardeal. Barabás Béla, fostul leader al partidului maghiar independent a făcut propunerea ca evreimea din Ardeal să intre în partidul maghiar.“

Reproducând declarațiile cunoscute ale reprezentanților evrei ardeleni, ziarul conchide :

„Dacă nu ne sunt frați în Ardealul oprimat, la nord și sud, să nu încheie cu noi nici un fel de cumetrie, nici în țara mutilată! Ei înșiși ne sfătuiesc că, dacă ar fi maghiari, ei i-ar pofti afară din partidul maghiar pe evrei, pentru că aceștia ar însemna numai o sarcină. Sperăm, că nu numai maghiarimea din Ardeal palmuită, dar și „Ungaria mutilată“ își va săpa în inimă acest sfat și-i va elimina pe evrei

nu numai din viața partidelor, ci din toate ramurile vieții, pentru că, după cum înșiși spun, ei sunt o sarcină pentru maghiarime.“

(„Szózat“ nr. 283).

Analfabetismul în Ungaria

„Într'un interview acordat de dl Rákos István, președintele Asociației învățătorilor din Ungaria, acesta a declarat, că învățământul primar în Ungaria a dat un fiasco complet. Numărul analfabeților este de un milion, cu deosebire pe Pusta maghiară. Dacă nu vom elimina pe cale socială neajunsurile, vom ajunge acolo, ca Pusta maghiară, lipsită de orice amestec de minorități, cu o populație curat magh ară să rămână mai pe jos pe scara culturii. Pe când în statele succesoare analfabetismul dispare, noi trebuie spre rușinea noastră să purtăm și mai departe pecetea lui?“

(„Nemzeti Ujság“ nr. 212).

Reforma agrară în Ungaria

Concentrând rezoluțiunile Asociației maghiare a agricultorilor, prin care se anunță eșecul acestei opere, ziarul Szózat, în articolul de fond constată următoarele:

„Putem noi oare vorbi de eșecul și zădărnicierea unei acțiuni care în realitate, nici nu s'a început și care, în momentul de față se găsește în stadiul primitiv al proiectelor? Sunt abia câteva luni, de când a apărut regulamentul de punere în aplicare a „școalei agrare“, organele de execuție nici nu au putut intra încă în spiritul acestei ordonanțe complicate sub raportul procedurii, fără să mai vorbim de faptul, că ministrul de justiție abia zilele trecute a pus în vedere reformele de organizare în legătură cu justiția agrară, pe cari, tocmai încetezala de melc a executărei reformei le-a impus. Este evident, că a trage concluziuni îndepărtate din cele 500—600 mii jugăre de pământ, ajunse până acum în mâna celor „îndreptați“ și din cei o mie-două de împroprietăriți cu modul acesta asupra milioanele de jugăre, care își așteaptă încă reparațiia și sutelor de mii de „neexistenți“ (nincstelen) a căror legare de glie este un interes de stat, — dacă nu ar fi alta, e un lucru superficial și pripit.“

(„Szózat“ nr. 275/1924).

Alegerile în Ungaria

În legătură cu mandatul obținut de ministrul de finanțe la alegerea parțială din Rétság, — „Uniunea democratică“ a dat următorul comunicat:

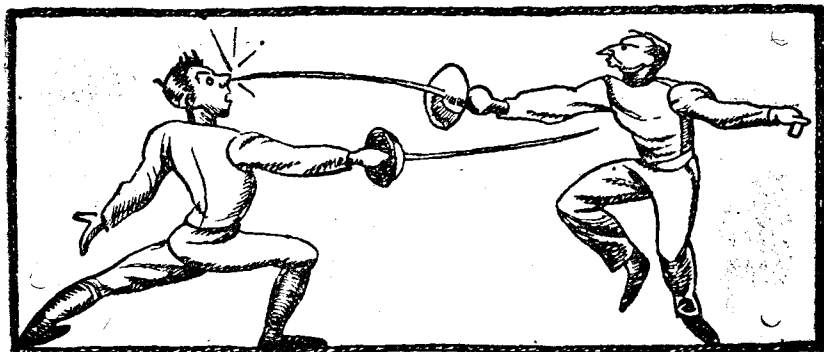
„În opoziție cu afirmațiunile tendențioase și rău intenționate, Uniunea constată, că totuși este ilegală și samovolaică legarea în lanțuri

a unui contracandidat al ministrului de finanțe, Lipcsey Miklós, ținerea lui în arest și confiscarea declarației de candidare. Dar poate nu a fost o ilegalitate și samovolnice, expulzarea din mai multe comune a celui alt contracandidat, Póka Pivny Béla, și arestarea oamenilor săi, precum și împiedecarea lor pentru a-i depune candidatura? Poate a fost o ilegalitate faptul că candidații opoziției au ținut discursuri de program în așa numita campanie electorală.

În ce privește acuzațiunea perfidă, că candidații opoziției au vrut să provoace rebeliune prin demagogia lor nemaipomenită, Uniunea declară că, nici cei doi delegați ai săi, Székács Andor și Baross Iános și nici cei doi candidați arestați și expulsați nu au putut ajunge la cuvânt, deoarece, cum s'a întâmplat de pildă cu candidatul nostru Póka-Pivny, din cele 33 de comune ale circumscripției, în 32 a fost oprit a-și ține discursul-program."

(„Világ“ nr. 275/1924).

BCU Cluj / Central University Library Cluj



GAZETA RIMATĂ

A turbat...

„D. Octavian Goga a devenit regionalist“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

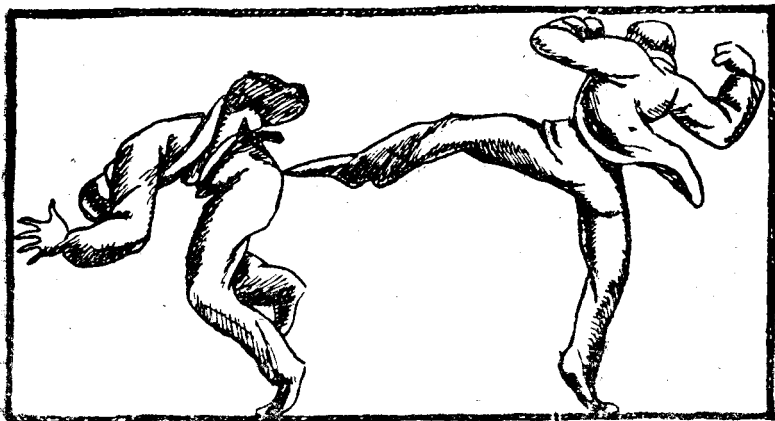
*Povestea mea nu-i tocmai nouă,
Dar de v'o spun acuma vouă,
E că-i găsesc un tâlc hazliu
Pentru un caz pe care-l știu...*

*Atent, precis, stăruitor,
In pacea de laborator
Desvăluind pe-un ciob de lamă
Un colț din omeneasca dramă
Și-amănunțind în microscop,
Trudit, strălucitoru-i scop, —
A stat Pasteur în alba i haină
Să smulgă ne'nțeleasa taină
A nevăzutului vrăjmaș:
Perfidul, micul ucigaș!
Și-astfel, cu bunul suc al său
Salvă de 'ngrozitorul rău
Pe-acest mic rob al suferinței, —
Pe om, — cu ajutorul științei...*

Atâți nenorociți turbați
De colții veninoși mușcați,
Pe dinaintea-i defilară,
Și, altoiți, nu mai turbară...
(Neîntrecutul învățat
N'a fost, desigur, vinovat
Dacă vaccinul-i excelent
N'avu efect în Parlament.)
Bolnavii, recunoscători,
(Cum nu prea sunt adeseori.)
Scăpați, sărmanii, dela moarte,
Nu mai știau cum să se poarte
Cu marele Mântuitor...
Și, cum, adesea, în popor
Alt semn de venerație nu e
Lă ridicară o statuie...

Doar într'o zi, un fost bolnav,
Scăpat dintr'un pericol grav,
(C'o mică urmă de țâcneală)
Porni, lipsit de socoteală,
Să strige'n fiecare sat:
— „Pasteur, săracul, a turbat !“

IORGU EPRUBETĂ



INSEMNĂRI

Suntem regionaliști! — Această senzațională descoperire, trebuie să recunoaștem, aparține pe de-a întregul ziarului *Viitorul*, care după cum se vede își permite uneori câte o mică glumă pe seama răbdurilor săi cetitori. Suntem regionaliști!

În conferința pe care *Tara Noastră* a publicat-o săptămâna trecută, d. Octavian Goga și-a îngăduit să vorbească despre satisfacerea intereselor Ardealului în cadrul unui partid unitar și a mers până acolo cu îndrăsneala, încât a indicat și mijloacele prin care s'ar putea atinge acest rezultat. Atât a fost de ajuns, pentru foaia guvernamentală dela București, care până deunăzi își turtea adversarii cu articolele *Țării Noastre*, ca să trâmbițeze în largul României primejdia separatistă pe care d. Octavian Goga a început s'o reprezinte în Ardeal. Și, pentrucă foarte scrupuloșii noștri confrați au simțit și nevoia de a dovedi o asemenea năzbâtie, cam greu de crezut se înțelege,

s'au hotărât să reproducă, drept argument, câteva pasagii din cuvântarea dlui Octavian Goga. Nu ne-a mirat acest procedeu, întrucât *Viitorul* și-a însușit mai de mult deprinderea de a face unele împrumuturi nedorite pe socoteala scrisului nostru. Recurgea altădată la acest ajutor ca să apere, cu credințele noastre oneste, anumite procedee condamnabile ale partidului dela guvern. Astăzi, îndemânarea foarfecelor rețacționale se îndreaptă asupra noastră cu intenții belicoase.

Am suporta, mărturisim pe față, și această grea anatemă, pentrucă, am mai spus-o și altădată, laudele nemăsurate, însuflețitele certificate de patriotism, elogiile publice, pornind din coloanele presei liberale începuse să ne jeneze în mod vădit. S'ar zice, că adesea, fiind vorba de anumiți adversari, e preferabil să fii înjurat decât tămâiat. Sunt elogiile cari sfârșesc prin a te compromite. De acest pericol, am scăpat. Am dat însă peste altul. Vi-

itorul s'a decis să ne denunțe opiniei publice ca pe niște renegați ai patriului nostru crez. Și, n'avem ce zice, recurge la arme în fața cărora apărarea e destul de grea. Gluma devine serioasă, pentru că gazeta dlui Al. Mavrodi nu se dă înlături să falșifice, când e nevoie.

Deci, după destăinuirile *Viitorului*, care zice că transcrie din *Țara Noastră*, dar care nu face acest lucru decât pentru... celelalte pasagii din conferință, d. Octavian Goga ar fi cerut următoarele măsuri:

— „Deputații și senatorii aleși în Ardeal să fie numai ardeleni, la fiecare departament unde nu va fi pus un ministru ardelean să fie numit *un subsecretar de stat* de peste munți și parlamentarii ardeleni să formeze un for care să guverneze noua provincie“.

Nimic nu e adevărat. Luați, vă rog, ultimul număr din *Țara Noastră*, pe care l-a avut dinainte și reporterul dela *Viitorul*, și faceți cuvenita comparație între cuvintele atribuite dlui Octavian Goga și cele rostite de dsa. D. Octavian Goga a prezintat următoarele soluții:

1. Deputații și senatorii aleși în Ardeal să fie în marea lor majoritate ardeleni, așa cum, și până acum, deputații și senatorii aleși în Mehedinți sunt, chiar în partidul liberal, mehedințeni.

2. La fiecare departament important pentru Ardeal, să fie cel puțin *un funcționar superior* ardelean, care să poată refera în chestiunile speciale privitoare la această provincie, așa cum se face astăzi, la ministerul Cultelor, organizat de dl Octavian Goga, fără ca cineva să fi protestat, și așa cum ar trebui să fie, de pildă, la ministerul Justiției, de vreme ce codurile în vigoare nu sunt încă unificate.

3. Parlamentarii ardeleni să formeze *un for politic* care să fie consultat pentru chestiunile referitoare la Ardeal,

ceea ce e cu mult mai puțin decât... regionalismul actualului guvern, cu d. I. Inuleț ministru al Basarabiei și cu d. I. Nistor ministru al Bucovinei.

Atât, pentru luminarea publicului de bună credință, singurul care ne interesează. Cât despre cei dela *Viitorul*, ne permitem să-i trimitem, pentru a culege toată lămuririle, la declarațiile publicate de curând în *Infrățirea* dela Cluj. Dacă nu ne înșelăm, *Infrățirea* dela Cluj e tot o foaie liberală.

Și „Patria“ ne acuză. — Am ajuns și acolo cu nota umoristică a luptelor politice dela noi. *Patria* partidului național ne invinuiește de regionalism. S'ar zice, că noi am lansat faimoasa formulă a Ardealului pentru ardeleni; că noi am cerut revizuirea hotărârilor dela Alba-Iulia; că noi am născocit porecla de regățean; că noi am declarat vechiului Regat război pe viață și pe moarte; că noi suntem, înfărșit, autorii faimoasei circulari împotriva „elementului țigănos“ de dincolo de Predeal. Asemenea acuzații, venind din partea acelorora cu cari am avut să ne răfuim pentru atâtea acte ostile față de unitatea noastră națională, sunt de-adreptul comice. După cum merită să fie amintită, aci, și învinuirea de filosemitism, pe care ne-o servește *Patria* fără să se fi consultat în prealabil, asupra acestei chestiuni, cu d. Albert Honigman, publicistul partidului, care e cu totul de altă părere. Să ne ierte Dumnezeu, dar par'că tot nu se poate să fim în acelaș timp și prieteni ai evreilor și primejdioși huligani!

Dar *Patria* nu se oprește la o singură contradicție. Ar fi prea puțin. Organul clujan întrebuițează într'unul din numeroasele sale din urmă două coloane întregi, pentru a demonstra (pe hârtie) că partidul poporului nu există în Ardeal. Cu toate acestea, a-

ceeaș *Patrie* se plângea deunăzi, când cu conferințele politice din sala New-York, că la aceste conferințe „au năpădit“ prea mulți „averescani.“

Să nu existăm, și să fim totuș prea mulți, acest paradoxal aranjament de aritmetică, credem că nu-l va putea explica nici d. Aurel Vlad, cunoscutul calculator al partidului național !

Legături suspecte. — In gazetele liberale și-a făcut apariția de curând un denunț foarte grav cu privire la activitatea partidului maghiar din Ardeal. Denunțul a fost întărit apoi, tot prin publicitate, prin mărturia dlui Gh. Tătărescu, care a acuzat pe față conducerea partidului maghiar, că înțreține legături vinovate cu guvernul dela Moscova și cu partidul comunist din România.

Dacă acest fapt s'ar adevăra, el ar fi într'adevăr de o gravitate excepțională, căci ar arunca în chip lîmpede pe cei cari l-au pus la cale în tabăra dușmanilor declarați ai țării. In ceea ce ne privește, nu știm nimic. Am putea, desigur, să bănuim că relațiunile cu bolșevicii a câtorva dintre căpeteniile maghiarimei ardelențe nu sunt decât un ecou al tratatului, deocamdată comercial, încheiat nu demult la Budapesta cu Sovietele. Dovezile însă, până acum, nu s'au scos la iveală.

Suntem, prin urmare, de părere, ca cei vizați ori să fie lăsați să se adune, ca să se disculpe, ori să fie aduși în fața judecății, dacă sunt într'adevăr vinovați. O lîmpezire se impune.

O controversă. — Adversarii *Țării Noastre*, și sunt, slavă Domnului, destui, trebuie să fie foarte satisfăcuți de tonul în care vorbesc dela o vreme încoace admirabilele gazete ale partidului național. Dacă am avea dușmăni printre birjari, aceștia desigur ar fi și mai mulțumiți... Insultele cari ni se

adresează au o sursă foarte explicabilă. Noi aceștia dela *Țara Noastră* suntem injurați, nu ca la ușa cortului, căci acolo se vorbește un limbaj relativ decent, pentru conferințele politice dela Cluj, cari, după propria lor mărturisire au fost organizate de câțiva membri de frunte ai partidului național. Noi am fi vinovați, adică, pentru curiozitatea acestora de a ne asculta cuvântul, cași pentru politeța cu care am răspuns la o civilizată invitație. Și pentru această crimă de neiertat împotriva solidarității din partidul național (nu, zău, d. Iuliu Maniu își închipuia că suntem soldații săi disciplinați?) cele mai abjecte interjecții ni se stroșesc înaintea, ca un pumn de noroi puturos, ale cărui fărâmituri înșalubre se risipesc în aer.

Culegem o singură perlă din această mocirlă stilistică. Nu știm cine aruncă dlui Octavian Goga epitetul de: femeie publică... Ce se răspundem la acest argument, de esență pur intelectuală? Ce să răspundem? Nu mai trebuie să insistăm că, e o calomnie. Asupra sexului dlui Octavian Goga n'a fost nicio dată vre o îndoială. Cu tot regretul trebuie s'o spunem, dar nu e acesta și cazul dlui Iuliu Maniu. Foarte multe împrejurări, unele mai vechi, altele mai recente, au ridicat în jurul acestei chestiuni o adevărată controversă. Putem anunța, dealtfel, că „Gazeta rimată“ o avem gata, și nu rămâne să hotărâm decât asupra momentului când urmează să fie publicată. La noi asemenea subiecte nu se tratează, de obicei, decât în giumă.

Éljen ! Nici dlui N. Iorga nu i-au plăcut conferințele politice dela Cluj, organizate de comitetul revistei *Societatea de mâine*. Într'o proclamație de zece rânduri, directorul *Neamului Românesc* ne osândește pe toți cei cari am fost de față, adânc indignat că o

sută de ardeleni au îndrăsnit să se sfătuiască asupra politicei integrale românești, fără să cheme în mijlocul lor și pe reprezentanții minorităților...

Dragostea dlui N. Iorga pentru minorități nu e atât de veche pe cât s'ar părea. N'a trecut nici o lună, decând distinsul cărturar a tipărit prin gazetele maghiare din Ardeal cuvinte atât de aspre față de protejării săi de acum, încât o adevărată panică s'a deslănțuit în mijlocul concetățenilor noștri de altă limbă. Ei bine, cui se datorește această bruscă schimbare de front a celui mai consecvent dintre bărbații de frunte ai neamului? Mirați-vă cât poftiți, faceți-vă, de vreți, și cruce, dacă sunteți creștini, — ceea ce se poate întâmpla oricui, — dar minunea se datorește iscusitului domn Joanovics dela Cluj, care a avut ingenioasa idee de a juca cu actorii săi, o singură dată, una din numeroasele piese ale fecundului autor dramatic dela Vălenii de Munte. Piesa cu pricina, scrisă astăvară în restaurantul gării Ploești, între două trenuri, s'a reprezentat, într'adevăr, pe scena Teatrului maghiar de aci, de față fiind, fără să priceapă o iotă, și fericitul autor. Atât a fost de ajuns, pentru ca d. N. Iorga să împartă cu amândouă mâinile emoționanta dumisale recunoștință, declarându-se câștigat definitiv pentru cauza ungurimei ardeleni, din sânul căreia au ieșit actori atât de înțelegători pentru capodoperile literaturii românești! Subt propria sa iscălitură, directorul *Neamului Românesc* a anunțat publicului românesc acest eveniment, dând de veste tuturora, că a poftit pe d. Ioanovici cu trupa sa, să-i joace piesa la București pe scena Teatrului popular; bineînțeles, tot în ungurește, ca să dea pildă proștilor de actori români cum trebuie interpretată o piesă de domnul Iorga...

Va să zică, d. Joanovics va juca pe

Ștefan cel Mare în Capitală, punând la contribuție, pentru a impresiona pe spectatorii bucureșteni, întreg temperamentul dumisale de descendent al plășilor din Suceava. Foarte bine, felicitările noastre... Numai pe d. N. Iorga nu putem să-l felicităm pentru naivitatea de care se arată a fi capabil. Mărturisindu-și astfel mica sa slăbiciune de autor dramatic, marele istoric își trădează în chip imprudent mijlocul prin care poate fi câștigat — de către oricine se hotărăște să joace într'una din piesele sale.

Noi, mărturisim limpede, nu ne suntam atrași cătuși de puțin spre o asemenea îndeletnicire. Deci, d. N. Iorga care a devenit foarte dulce cu minoritățile, e din cale afară de aspru cu noi, declarându-ne primejdioși regionaliști. Cu alte cuvinte: — „Jos cu Goga, trăiască Joanovics!“ Sau, cum s'ar zice la Teatrul maghiar: — „Éljen!“

Unii cari se bucură. — Un ziar unguresc din Cluj, luând în serios insulțele cari ni se aduc din diferite părți, și crezând, poate, că am adoptat cu adevărat doctrina provincială a dlui Iuliu Maniu, face o amănunțită teorie a regionalismului, pe care — socotește salvator. Confratele nostru se înșeală amarnic, inchipuindu-și că ceea ce se scrie la gazetă corăspunde întru totul adevărului, și că ne-am renegat de pe o zi pe alta credințele pentru cari ne-am sbatut până acum. Il liniștim, deci, și-i sfătuiim să nu se bucure prea mult. Nu numai că n'am devenit de loc regionaliști, dar suntem mai hătărăți ca ori când să lovim la cap orice încercare de știrbire a unității noastre naționale. Faptul, că noi am afirmat existența unor probleme locale ardelenesti, nu e nici nou și nici subînțelesuri misterioase nu are. Nicio dată nu vom părăsi convingerea noastră, că nevoile speciale ale oricărei

provincii nu se pot satisface, decât în măsura în care se armonizează cu marile interese de existență ale țării întregi.

E limpede? Ca să nu se producă nicio confuzie...

Să se pertracteze. — Într'un articol, cum s'ar zice de fond, publicat în ziarul *Patria* (cum ar fi putut acesta să-l refuze?) dl Sever Dan, decanul baroului de avocați din comuna Mociu și fost secretar general al partidului național, ne-a dat zilele trecute două informații prețioase cu privire la interesanta dumisale persoană. Dl Sever Dan ne anunță că va împlini încurând 40 ani, și se recomandă el însuși ca un om foarte serios. Cât privește prima mărturisire, o credem fără nici o dificultate, întrucât venerabilul tânăr bărbat politic își poate tipări oricând actul de naștere la gazetă. Dl Ion Agârbiceanu, directorul *Patriei*, îi va face desigur și acest hatâr. Dacă trecem însă la capitolul al doilea al declarației dlui Sever Dan, lucrurile se schimbă. Dl Sever Dan, om serios? Nu știm, nu credem... Asupra acestui punct ar trebui să se mai pertracteze.

Și cum nu ne-am îndoi? Căci tot dl Sever Dan, care vorbește despre regionalismul dlui Octavian Goga, făcând cor cu redactorii dela *Vitiorul*, a iscălit cu vreo două săptămâni un articol, iarăși în *Patria*, declarând cu foarte multă hotărâre, că partidul național (partidul dumisale, se înțelege!) nu dorește să se contopească cu nici unul din partidele din restul țării, pen-trucă dumnealui și cu ceilalți tovarăși de suferințe ardeleni nu vor să se

bage slugi nici la dl N. Iorga, nici la dl C. Stere, nici la dl general Averescu!... Prin urmare, ilustrul jurisconsult din jurul Clujului ar avea dreptul să adauge încă o recomandatie. Ar putea, fără nici o jenă, să exclame:

— Vai de mine, că deștept mai sunt!

Despre bulgari se spunea cândva, în bătaie de joc că le vine mintea la cap abia după 40 de ani. Și dl Sever Dan nu e nici măcar bulgar! Tot ar mai fi nădejde...

Fakirism. — În seara cea dintâi a conferințelor politice dela Cluj, când a vorbit dl Octavian Goga, dl Onisifor Ghibu a citit o scrisoare a unui devotat membru din partidul național, care, explicându-și absența, a declarat fără înconjur că nu admite nici o manifestare publică în afară de cadrele disciplinare ale partidului său. Toate se rezolvă, cu alte cuvinte, cu ochii închiși, prin voiața și înțelepciunea șefului... Cu o vorbă spirituală, dl Sextil Pușcariu a caracterizat de minune această mentalitate, botezând-o: fakirism politic. Fakirii dlui Iuliu Maniu nu vor să știe de nimic, pentru ei nu mai încap discuție, ei merg orbește, așteptând cu resemnare și cu desăvârșită încredere, sfârșitul lumii.

Caragiale fixase odată teoria prostului. (Nu vrem să facem, bineînțeles, nici o aluzie). Prostul, zicea marele observator de oameni, se așează cu fața la pământ, își ridică fundul în văzduh, și toate curente de idei trec pe de-asupra lui, fără să-l impresioneze. Acelaș lucru îl fac și fakirii dela noi. Din fericire, însă, pe zi ce trece, numărul lor se împuținează...